

100 gadu atcere Jānim Tomsonam (1901-1983)

Jānis Dambītis

LZA un LU Matemātikas institūts, t. 7564092

Daudzi matemātikas lektori un skolotāji ieguvuši pirmo pedagoģisko praksi izcilā matemātikas lektora un matemātikas apmācības metodiķa J.Tomsona vadībā.

J.Tomsons dzimis Valmierā. No 1912. gada līdz 1919. gadam viņš mācās Valmieras reālskolā un uzrāda labas sekmes matemātikā. Pēc skolas beigšanas viņš sāk matemātikas skolotāja gaitas Vaives pagastskolā, bet no 1920. gada līdz 1923. gadam strādā Valmieras komercskolā. 1922. gadā viņš iestājas Latvijas universitātes Matemātikas un dabaszinību fakultātes matemātikas nodaļā. Viņš studijas uzsāk pēc gada (1923), kad studijām viņam piešķir atmaksājamu stipendiju. Studiju laikā viņš veic arī zinātniskus pētījumus, kas apkopoti darbā “Par vienparametru virsmu saimes ortogonālām trajektorijām”. Darbs nav publicēts, bet J.Tomsonam par šo zinātnisko darbu 1926. gadā piešķir LU I šķiras prēmiju un ieskaita kā matemātikas zinātni kandidāta darbu. Viņš ļoti sekmīgi nokārto izlaiduma eksāmenus un viņu pēc studiju beigšanas ieteic atstāt pie fakultātes, sagatavoties zinātniskajam un pedagoģiskajam darbam. J.Tomsonam vajadzēja atmaksāt piešķirto studiju stipendiju un viņš sāk atkal strādāt par skolotāju Valmieras komercskolā (1927). 1934. gadā viņš strādā par skolotāju Jelgavā, bet no 1935. gada līdz 1940. gadam – Cēsīs. 1940. gadā viņš pārnāk strādāt par skolotāju Rīgas 1. Valsts ģimnāzijā. Īsu laiku 1941. gadā viņš lasa lekcijas LU matemātikas metodikā. No 1941. gada rudens līdz 1945. gadam viņš ir matemātikas skolotājs Rīgas 1. vidusskolā.

Sākot ar 1945. gadu J.Tomsons uzsāk darbu kā matemātikas lektors Latvijas valsts pedagoģiskajā institūtā, kā stundu pasniedzējs viņš vada pedagoģisko praksi matemātikā no 1944. gada LVU studentiem. No 1947. gada viņš pāriet strādāt uz LVU Fizikas un matemātikas fakultāti kā pasniedzējs, līdztekus vadot pedagoģisko praksi Rīgas pedagoģiskajā institūtā. Par matemātikas apmācības metodiskajiem jautājumiem viņš sistemātiski lasīja lekcijas skolotāju kvalifikācijas celšanas kursos. Par matemātikas metodiskajiem jautājumiem viņš uzstājies ar referātiem vairākās konferencēs, publicējis 20 rakstus “Skolotāju Avīzē” un “Padomju Latvijas Skola”. J.Tomsonu interesē ģeometrijas mācīšanas metodiskie jautājumi (4 raksti) vidusskolā, bet matemātikas studentiem viņš sarakstījis mācību līdzekļus analītiskajā ģeometrijā 4 daļās (vairāk kā 700 lpp.). No 1947. gadam līdz 1960. gadam viņš analizējis ar līdzautoriem absolventu rakstu darbus matemātikā (1947-1950), bet no 1953. gada līdz 1960. gadam – skolēnu matemātikas olimpiādes darbus. J.Tomsona publikāciju virsraksti liecina, ka, sākot ar 1956. gadu katrai klasei atsevišķi, notiek matemātiskās olimpiādes 8. līdz 11. klasei. Dažās publikācijās viņš aplūko speciālos matemātikas mācīšanas metodikas jautājumus.

J.Tomsons lasījis lekcijas un vadījis praktiskās nodarbības analītiskajā ģeometrijā, augstākajā algebrā, teorētiskajā aritmētikā, skaitļu teorijā, elementārajā matemātikā un matemātikas metodikā. Katra viņa vadītā lekcija vai praktiskā nodarbība bija rūpīgi sagatavota un detalizēti izplānota. Kā līdzautors viņš piedalījies vairāku matemātikas mācību līdzekļu sarakstīšanā un izdošanā. Lieli nopelni viņam ir vidusskolas pēdējo klašu audzēkņu matemātikas konkursu organizēšanā 40. gadu nogalē, kas tālāk pārauga Latvijas matemātikas olimpiādē.

J. Tomsona darba mūžs ir ļoti ražens, viņš aiziet pensijā 1981. gada vidū, pēc 80 gadu jubilejas, nostrādājot par skolotāju un lektoru vairāk kā 60 gadus.

100 years anniversary of Janis Tomsons (1901-1983)

Janis Tomsons is one of the Latvian mathematic teaching methods fundatiors. He has published more than 20 works in mathematics methodology.